

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl samosoudcem JUDr. Lukášem Hlouchem, Ph.D. ve věci

žalobce: J. Ch.
nar. X
bytem X

zastoupen M. Š., obecná zmocněnkyně
bytem X

proti

žalovanému: Ministerstvo práce a sociálních věcí
sídlem Na Poříčním právu 1, 128 01 Praha 2

o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 12. 6. 2023, sp. zn. SZ/MPSV-2021/68205-920,
č. j. MPSV-2023/125386-920,

takto:

- I. Rozhodnutí Ministerstva práce a sociálních věcí ze dne 12. 6. 2023, sp. zn. SZ/MPSV-2021/68205-920, č. j. MPSV-2023/125386-920, **se zrušuje** a věc **se vrací** žalovanému k dalšímu řízení.
- II. Žalobci **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Žalobce brojil u Krajského soudu v Brně (dále též „krajský soud“) žalobou proti rozhodnutí žalovaného ze dne 12. 6. 2023, sp. zn. SZ/MPSV-2021/68205-920, č. j. MPSV-2023/125386-920 (dále též „napadené rozhodnutí“), jímž bylo zamítnuto odvolání proti rozhodnutí Úřadu práce ČR – krajské pobočky v Jihlavě ze dne 25. 3. 2021, sp. zn. SZ/316801/2012/AIS-SSL, č. j. 2710/2021/NMN (dále jen „prvostupňové rozhodnutí“), a toto rozhodnutí bylo potvrzeno. Prvostupňovým rozhodnutím bylo rozhodnuto ve věci opětovného posouzení nároku a výše příspěvku na péči od měsíce dubna 2021 tak, že příspěvek na péči bude nadále poskytován pouze ve výši 4 400 Kč měsíčně, neboť žalobce je závislý na péči jiné fyzické osoby ve II. stupni závislosti.
2. Žalovaný rozhodoval o odvolání proti prvostupňovému rozhodnutí již podruhé, neboť jeho první rozhodnutí o odvolání bylo zrušeno rozsudkem krajského soudu ze dne 18. 10. 2022, č. j. 33 A 23/2021-64 (dále jen „zrušující rozsudek“), a věc mu byla vrácena k dalšímu řízení. Dle závazného právního názoru obsaženého ve zrušujícím rozsudku nebyl skutkový stav na základě posudku PK MPSV ze dne 25. 5. 2021 a posudku OSSZ Žďár nad Sázavou ze dne 3. 3. 2021 zjištěn dostatečně, protože je napadené rozhodnutí v uvedených ohledech stiženo vadou ve smyslu § 76 odst. 1 písm. a), b) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“). Krajský soud zavázal žalovaného, aby nechal vypracovat doplnění posudku v otázce stupně závislosti žalobce založené tentokrát i na vyšetření žalobce při jednání komise, příp. v jeho přirozeném prostředí (tzn. v domácnosti). Dále bylo třeba nechat doplnit i poznatky získané sociálním šetřením v domácnosti žalobce, a to k sporným základním životním potřebám.

II. Napadené rozhodnutí

3. Z odůvodnění napadeného rozhodnutí vyplývá, že prvostupňovým rozhodnutím bylo rozhodnuto o poskytování příspěvku na péči ve výši 4 400 Kč měsíčně od dubna 2021 (do té doby byl žalobci vyplácen příspěvek na péči ve výši 12 800 Kč). Podle výsledku posouzení stupně závislosti pro účely příspěvku na péči ze dne 12. 6. 2020 posudkovým lékařem OSSZ bylo stanoveno, že žalobce vyžaduje z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu každodenní pomoc, dohled nebo péči jiné fyzické osoby a není schopen zvládat 6 základních životních potřeb (stravování, oblékání a obouvání, tělesná hygiena, péče o zdraví, osobní aktivity, péče o domácnost). Tím podle ustanovení § 8 odst. 2 písm. b) zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o sociálních službách“), jde o osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve druhém stupni (středně těžká závislost).
4. PK MPSV v prvotním posouzení dne 25. 5. 2021 konstatovala, že žalobce byl k datu vydání napadeného rozhodnutí osobou, která se dle ustanovení § 8 odst. 2 písm. b) zákona o sociálních službách považovala za závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost). Z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu vyžadoval každodenní pomoc, dohled nebo péči jiné fyzické osoby a nebyl schopen zvládat šest základních životních potřeb v oblasti oblékání a obouvání, tělesné

- hygieny, výkonu fyziologické potřeby, péče o zdraví, osobních aktivit a péče o domácnost.
5. Žalovaný po zrušení svého prvotního rozhodnutí o odvolání vyžádal pro účely odvolacího řízení nové posouzení stupně závislosti žalobce PK MPSV a současně provedl nové sociální šetření v místě bydliště žalobce. PK MPSV projednala věc dne 8. 12. 2022 za přítomnosti žalobce i jeho pečující osoby, při jednání byl žalobce vyšetřen odborným psychiatrem. V průběhu jednání byly doloženy nové lékařské zprávy z kardiologie a psychiatrie. PK MPSV dospěla k závěru, že je žalobce závislý ve II. stupni (středně těžká závislost), neboť vyžaduje každodenní pomoc, dohled nebo péči jiné fyzické osoby a není schopen zvládat šest základních životních potřeb: orientaci, oblékání a obouvání, tělesnou hygienu, péči o zdraví, osobní aktivity a péči o domácnost. Tento stav byl i ke dni 23. 12. 2020.
 6. K tomuto posudku žalobce podal prostřednictvím své zástupkyně vyjádření, kde namítal, že nedostatky posouzení závislosti jeho osoby nebyly odstraněny, a to zejména stran základní životní potřeby mobility a stravování. Závěry PK MPSV odporují také zjištěním plynoucím z provedeného sociálního šetření. Proto žalovaný vyžádal doplňující posouzení zdravotního stavu žalobce.
 7. PK MPSV vypracovala posudek ze dne 10. 2. 2023, a to bez přítomnosti žalobce a jeho zástupkyně. PK MPSV dospěla ke zcela shodnému závěru ohledně stupně závislosti žalobce, a dospěla k závěru, že žalobce není schopen zvládat šest základních životních potřeb, a to v oblasti orientace, oblékání a obouvání, tělesné hygieny, péče o zdraví, osobních aktivit a péče o domácnost.
 8. K tomuto posudku žalobce podal prostřednictvím své zástupkyně vyjádření ze dne 28. 2. 2023, v němž opět zpochybnil závěry doplňujícího posudku, který považuje za nepřezkoumatelný. Pouze opakuje zprávy neurologa a psychiatra. Proto žalovaný požádal o vypracování druhého doplňujícího posouzení zdravotního stavu žalobce, které bylo provedeno bez přítomnosti žalobce a jeho zástupkyně dne 5. 4. 2023. PK MPSV neshledala důvody pro změnu svého posudkového závěru ze dne 8. 12. 2022. Žalobce není schopen zvládat šest základních životních potřeb, a to v oblasti orientace, oblékání a obouvání, tělesné hygieny, péče o zdraví, osobních aktivit a péče o domácnost.
 9. Proti druhému doplňujícímu posudku žalobce opět prostřednictvím své zástupkyně podal vyjádření ze dne 24. 4. 2023, v němž uvedl, že nebyly dostatečně zhodnoceny důsledky a souvislosti jeho mentálního a fyzického postižení a ani důsledky a souvislosti autismu s defektem mentálních schopností. Doplňující posudek zcela ignoruje závěry MUDr. Š. H. ze dne 9. 3. 2022 (lehká až středně těžká mentální retardace). Proto žalovaný požádal PK MPSV o třetí doplňující posudek, který PK MPSV vypracovala dne 11. 5. 2023 bez účasti žalobce a jeho zástupkyně.
 10. PK MPSV ve svém třetím doplňujícím posudku dospěla k témuž závěru jako ve svém posudku ze dne 8. 12. 2022, tzn. že žalobce je závislý ve II. stupni a nezvládá šest základních životních potřeb, a to v oblasti orientace, oblékání a obouvání, tělesné hygieny, péče o zdraví, osobních aktivit a péče o domácnost. I proti tomuto posudku žalobce znovu uplatnil své námitky (vyjádření ze dne 22. 5. 2023) a zpochybnil hodnocení základní životní potřeby komunikace ve vazbě na zprávu MUDr. S. ze dne 18. 4. 2023 a dále též mobility, stravování a výkonu fyziologické potřeby.

11. Žalovaný v hodnocení věci shrnul, že podle všech zpracovaných posudků PK MPSV žalobce není schopen zvládat šest základních životních potřeb v oblasti orientace, oblékání a obouvání, tělesné hygieny, péče o zdraví, osobních aktivit a péče o domácnost. V oblasti orientace byla ze strany PK MPSV zohledněna orientace mimo domov (snížení duševních kompetencí a neadekvátní reakce na běžné události – tj. obava nevycházet ven z důvodu nerovnosti terénu nebo náledí).
12. K jednotlivým namítaným základním životním potřebám, které byly vyhodnoceny jako zvládané, žalovaný uvedl následující. K námitce, že posudek PK MPSV nebere v úvahu kombinaci autismu s defektem mentálních schopností, žalovaný uvedl, že tato kombinace byla v posudcích PK MPSV hodnocena. Ze znaleckého posudku MUDr. L. ze dne 22. 6. 2021 vyplývá, že žalobce trpí lehkou mentální retardací. K námitce, že posudky neustále hodnotí potenciální zdravotní stav žalobce, ačkoliv by měly zkoumat skutečný stav, žalovaný odkázal na princip hodnocení funkčního dopadu zdravotního postižení. K námitce svévolné aplikace posudkových kritérií a hodnocení jednotlivých aktivit tvořících základní životní potřeby žalovaný uvedl, že správní orgány jsou povinny hodnotit otázku závislosti žadatelů tak, aby nedocházelo k nežádoucímu nadhodnocení, které ve svém důsledku posouzení závislosti zkresluje (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 6. 2014, č. j. 4 Ads 75/2014-20).
13. K namítané základní životní potřebě mobility žalovaný uvedl, že podle posudku PK MPSV je žalobce schopen využít zábradlí, opěrné hole a využívat zastávek k odpočinku. Dopomoc při přecházení křižovatek byla zohledněna v základní životní potřebě orientace. Většina potíží žalobce s přepravou je způsobena lehkou mentální retardací spojenou s atypickým autismem, nikoliv s nedostatkem fyzických schopností. Při posuzování schopnosti využívat bariérové dopravní prostředky se hodnotí, zda má žadatel dostatečnou fyzickou kapacitu k tomu, aby se takto přepravil. Ohledně terénních nerovností v běžném terénu žalovaný poukázal na to, že preventivní dohled či dopomoc není pro posouzení mobility rozhodná. Rovněž obtížný terén není posudkově rozhodný, neboť tato okolnost je hodnocena v základní životní potřebě orientace. Žalobce je schopen využít zábradlí, opěrné hole a zastávky k odpočinku a je schopen se pohybovat chůzí krok za krokem v běžném terénu v dosahu alespoň 200 m. Žalovaný poukázal na výsledky vyšetření žalobce při jednání PK MPSV dne 8. 12. 2022, kdy byl schopen samostatně stabilní chůze bez opory po místnosti a chodbě a svedl také stoj na špicích a patách. Dle zpráv z neurologie je možno hodnotit pohyblivost žalobce jako lehký funkční deficit dolních končetin s kontrakturami v hlubokých lýtkových svalech s omezením dřepu, zkrácením Achillových šlach oboustranně. Chůze je samostatná, klátivá, nejistá, bez kompenzačních pomůcek.
14. K základní životní potřebě stravování žalovaný uvedl, že PK MPSV neshledala medicínský důvod pro nezvládnutí této životní potřeby ani z hlediska motorického, ani z hlediska mentálního. Horní končetiny zvládají psaní, a tedy umožňují i sebenasycení. Není dokladováno dietní omezení, přičemž výběr stravy není léčebně vázán. Dopomoc s režimovým zajištěním dne je uznána v osobních aktivitách. Pomoc při vaření stravy a obstarání běžného nákupu je zohledněna v uznané základní životní potřebě v oblasti péče o domácnost.
15. K výkonu fyziologické potřeby žalovaný uvedl, že podle PK MPSV horní končetiny plní svou motorickou i úchopovou schopnost. Žalobce je mobilní a na toaletu dojde sám, samostatně usedne a vyprázdní se. Manipulace s oblečením je součástí hodnocení

základní životní potřeby oblékání a obouvání, která byla uznána za nevládanou. Lehká mentální retardace i atypický autismus dovolují zvládnout očistu na toaletě (k dokonalejší očistě lze užít i vlhčené ubrousky). Jemná motorika horních končetin je u žalobce omezena, nikoliv znemožněna.

16. Žalovaný shrnul, že oproti poslednímu posouzení lékařem OSSZ Žďár nad Sázavou dne 19. 12. 2017, kdy bylo žalobci ještě 15 let, bylo po dosažení zletilosti provedeno nové posouzení, kde již nebyly uznány za nevládané základní životní potřeby v oblasti mobility a výkonu fyziologické potřeby. Tyto závěry byly potvrzeny posudky PK MPSV ze dne 8. 12. 2022 a jeho doplněními ze dne 10. 2. 2023, 5. 4. 2023 a 11. 5. 2023.
17. Žalovaný uvedl, že považuje předmětný posudek za úplný a přesvědčivý. Vycházel jak ze zdravotní dokumentace, námitek uvedených v odvolání, tak i z funkčních důsledků zdravotního postižení. Po zhodnocení všech okolností žalovaný konstatoval, že žalobce byl k datu vydání napadeného rozhodnutí osobou, která se dle ustanovení § 8 odst. 2 písm. b) zákona o sociálních službách považovala za závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost). Z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu vyžadoval každodenní pomoc, dohled nebo péči jiné fyzické osoby a nebyl schopen zvládat šest základních životních potřeb (viz výše). Žalobce tak splňuje zákonné podmínky nároku na příspěvek na péči ve výši 4 400 Kč měsíčně od dubna 2021.
18. Ke skutečnostem uvedeným v odvolání žalovaný uvedl, že nepochybně, že ne všechny aktivity základních životních potřeb žalobce s ohledem na svůj zdravotní stav zvládá zcela bez obtíží. Je však nutné přihlédnout k tomu, že za neschopnost zvládnout základní životní potřeby se pro účely přiznání příspěvku na péči podle ustanovení § 1 odst. 4 prováděcí vyhlášky č. 505/2006 Sb. k zákonu o sociálních službách (dále jen „prováděcí vyhláška“) považuje takový stav, kdy porucha funkčních schopností dosahuje úrovně úplné poruchy nebo poruchy těžké, nikoliv jakákoliv porucha funkčních schopností. Dále žalovaný podotkl, že žalobce měl právo vyjádřit se k podkladům pro rozhodnutí, čehož však nevyužil.

III. Žaloba

19. V žalobě proti napadenému rozhodnutí žalobce uplatnil následující žalobní body.
20. Ohledně základní životní potřeby mobility žalobce uvedl, že nepochybně závěry rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 6. 2015, č. j. 3 Ads 238/2014-21, na které v odůvodnění svého rozhodnutí odkazuje žalovaný. V tomto případě šlo o stěžovatele s praktickou slepotou, která neovlivňovala jen jeho schopnost orientace, ale podle něho také mobility. Skutková situace v předmětné věci je však podstatně odlišná. Žalobce má další závažné zdravotní obtíže. Posudky PK MPSV, resp. posléze žalovaný, ovšem fyzické postižení žalobce v této souvislosti podstatně zlehčují. Nejde tedy o „dvojí přičítání“ těžké aktivity, jak se domnívá žalovaný. Žalobce odkázal i na lékařskou zprávu ortopeda MUDr. M. R. ze dne 19. 4. 2023. Mezi podklady a rozhodnutím žalovaného jsou zřejmé rozpory. Horní končetiny mají být podle žalovaného bez paréz (str. 22 napadeného rozhodnutí), přestože MUDr. S. S. uvádí, že na horních končetinách jsou paretické změny. Jsou vynechávány důsledky dětské mozkové obrny. Jmenovaný lékař uvádí, že „*chůze diparetická, spastická, [...], ditigrádní – se zakopáváním a tend. k pádům*“. Proto ze strany žalovaného nejde o přesvědčivou argumentaci.

21. V této souvislosti žalobce poukázal na deformitu nohou při dětské mozkové obrně s lehkou spastickou diparérou, pes cavus a pes cavovarus (viz lékařské zprávy MUDr. L. P. a MUDr. M. R.). Kontrakturní lýtkových svalů a spastické změny dolních končetin popisuje i MUDr. S. S. Tyto zásadní informace PK MPSV, potažmo žalovaný, takto ve vzájemné souvislosti neposuzují, pouze konstatují, že není přítomno „těžké postižení“.
22. Žalovaný nadto opět opomíjí (resp. dokonce popírá), že žalobce musí obtížný terén (10 % klesání) zdolávat každodenně, neboť žije v prudkém kopci, jak dokládal během správního i předcházejícího soudního řízení. Rovněž i použití berlí či chodítka je při 10 % klesání vyloučené, což žalobce tvrdí opakovaně a žalovaný to soustavně opomíjí. Žalovaný se navíc opět nevyjadřuje k tomu, že v tomto kopci není zábradlí, jímž by si žalobce mohl při pohybu dopomoci.
23. Žalobce zdůraznil, že přirozené sociální prostředí přitom za významné označuje i Instrukce náměstkyně pro řízení sekce sociálně pojistných systémů č. 15/2016 v čl. 5 odst. 3: „*Schopnost osoby zvládat ZZP pro účely stanovení stupně závislosti se hodnotí v přirozeném sociálním prostředí, tj. v prostředí, kde osoba žije, realizuje své běžné sociální aktivity, a s ohledem na věk fyzické osoby.*“ Žalobce tedy shrnuje, že by se jeho výše uvedená fyzická postižení měla pojímat komplexně a hodnotit ve vzájemných souvislostech také s ohledem na to, jak vypadá jeho přirozené sociální prostředí. K tomu ostatně žalovaného již jednou zavázal krajský soud.
24. Žalobce rovněž namítá, že během jednání PK MPSV dne 8. 12. 2022 nebylo vyzkoušeno, zda svede chůzi po schodech či v nerovném terénu, přestože právě to jsou dovednosti, které setrvale označuje za nezvládané a dokládá to lékařskými zprávami a vyplynulo to rovněž z nově provedeného sociálního šetření v místě jeho bydliště. Žalovaný rovněž nevysvětluje, jak by žalobce mohl používat facilitátory, neboť MUDr. S. S. konstatoval, že žalobce „*bůl a berle používat nedovede [...] – závažná PM retardace*“, „*na HKK jsou paretické změny (...), proto je ztížena funkčnost HKK (...) facilitátory jsou u pac. s MPR a DMO k ničemu*“ (lékařská zpráva ze dne 18. 4. 2023 z neurologické ambulance MUDr. S. S.). Odkaz žalovaného na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 4. 2014, č. j. 3 Ads 50/2013-32, je pak zcela nepřipadný. Některé aspekty žalobcova mentálního i fyzického postižení jsou opakovaně opomíjeny, stejně jako je opomíjeno i prostředí obce, v níž žalobce žije. Nejde tedy o dostatečné a přesvědčivé odůvodnění.
25. Z obsahu zrušujícího rozsudku pak nadto vyplývá, že při zjištěných rozporech mezi sociálním šetřením a posudkovým hodnocením posudkové komise, je povinností žalovaného žádat po posudkové komisi doplnění. Žalovaný tak sice v řešené věci třikrát učinil, ale ani tato doplnění nebyla dostačující, jak plyne z následných vyjádření zmocněnkyně žalobce (srov. např. vyjádření ze dne 21. 5. 2023 týkající se mj. mobility).
26. Žalobce rozporoval též odkaz na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 6. 2014, č. j. 4 Ads 75/2014-20, který není přílehlavý. Zde se jednalo o situaci, kde stěžovatelka požadovala, aby jedna aktivita – dodržování dietního režimu u celiakie – byla posuzována jak v potřebě stravování, tak i v péči o zdraví. V případě žalobce se však o jednu aktivitu nejedná. V základní životní potřebě orientace se rozhodně neposuzuje, zda fyzické omezení brání žalobci chodit z prudkého kopce, ze schodů či používat bariérové dopravní prostředky nebo zda kombinace fyzického omezení a specifčnosti sociálního prostředí brání žalobci používat facilitátory typu berle nebo chodítka.

27. K hodnocení výkonu fyziologické potřeby žalobce namítal následující. Především není zřejmé, proč bylo znovu otevřeno hodnocení potřeby spočívající ve výkonu fyziologické potřeby, která byla posouzena jako nezvládaná jak v prvostupňovém rozhodnutí, tak i dle posudku PK MPSV ze dne 25. 5. 2021 a na něj navázaným rozhodnutím žalovaného ze dne 10. 6. 2021. K jaké změně zdravotního stavu žalobce došlo v mezidobí do 8. 12. 2022, kdy PK MPSV seznala, že žalobce výkon této potřeby zvládá samostatně, není jasné ani z pozdějších posudků PK MPSV, ani z rozhodnutí žalovaného, kde je pouze zmínka o dřívějším nadhodnocení.
28. K hodnocení této základní životní potřeby se nevyjádřil ani krajský soud ve zrušujícím rozsudku, neboť tato otázka nebyla žalobcem napadena. Změna původního stanoviska je o to nepochopitelnější, že z nových lékařských zpráv MUDr. M. R. a MUDr. S. S. jednoznačněji plynou informace o značném funkčním omezení lokomočního aparátu, paretických změnách na horních končetinách a závažné poruše jemné motoriky žalobce. Pokud jde o věcné posouzení, žalobce znovu namítá, že rozhodnutí žalovaného posuzuje *možný* stav, nikoli stav *reálný*. Žalobce rovněž opakovaně uvádí, že očistu provést nedovede a neprovádí ji. To potvrzují záznam ze sociálního šetření, lékařská zpráva MUDr. S. S. ze dne 5. 5. 2022 i znalecký posudek MUDr. J. L. dokládané v dřívějším řízení.
29. Žalovaný sice shrnuje důvody, proč se to žalobce měl zvládnout naučit (v podstatě vyžaduje „*těžké parézy celých končetin*“, „*ztrátu úchopové schopnosti*“, „*těžké mentální postižení*“ či „*těžkou formu autismu*“), jenže kombinace fyzického a mentálního postižení (nejen sníženého intelektu, ale také atypického autismu) žalobce nelze „zaškatulkovat“ tak, že by pouze lidé s určitým stupněm autismu nebyli schopni vykonávat očistu a naopak. Toto jsou jen určité diagnostické „škatulky“, jejich vliv na konkrétní lidi je vždy jedinečný. Pro takto jednoznačné korelace typu „*žádný člověk s těžkým autismem není schopen vykonávat očistu*“, „*všichni lidé se středním autismem vykonávat očistu umí*“, jaké vyžaduje žalovaný, však neexistuje ani žádný odborný medicínský předpoklad. Právě kombinace autismu s defektem mentálních schopností přitom zvládání základní životní potřeby vždy významně zhoršuje (viz Instrukce). Tuto skutečnost přitom žalobce namítal a žalovaný na ni věcně nereagoval. Ani žádný z posudků PK MPSV se vlivu kombinace těchto postižení nevěnoval.
30. „Nedokonalá očista“ přitom nemůže být „zohledněna“ v tělesné hygieně, jak uvádí žalovaný, neboť očista po výkonu fyziologické potřeby není aktivita, která podle přílohy č. 1 k prováděcí vyhlášce spadá pod tuto základní životní potřebu. To, že spolu hodnocení jednotlivých základních životních potřeb může korespondovat (či by dokonce mělo korespondovat), by však pro správní orgány nemělo být nijak překvapivé. Žalobce odkázal také na čl. 5 odst. 8 Instrukce náměstkyně pro řízení sekce sociálně pojistných systémů č. 15/2016 dle které: „*[...] výsledek hodnocení jednotlivých ZŽP pro účely stanovení stupně závislosti musí odrážet rozsah duševních (týkajících se zejména chování, emotivity, schopnosti abstrakce), mentálních (zejména rozhodovací a poznávací schopnosti), tělesných a smyslových funkčních schopností posuzované osoby ve vztahu k DNZS. Jejich hodnocení (schopnost zvládat či neschopnost zvládat ZŽP) by mělo spolu vzájemně korespondovat, neboť k zvládání některých ZŽP a řady aktivit, kterými se ZŽP vymezují, je potřebný obdobný rozsah duševních, mentálních, tělesných a smyslových funkčních schopností.*“ Jestliže za těchto okolností žalovaný shrnuje, že to vše „*dovoluje zvládnout očistu na toaletě*“, jeví se takový závěr jako rozporný se zjištěnými poznatky.

Žalobce rovněž namítá, že posudky PK MPSV nenaplníují požadavky judikatury, podle níž musí být úplné, správné a přesvědčivé.

31. Podstatné rezervy posudků PK MPSV ostatně naznačuje také postup žalovaného, který posudek celkem třikrát vrátil k doplnění. Ze srovnání jednotlivých vyjádření zmocněnkyně a následného doplnění posudku ovšem jasně plyne, že ani tato doplnění dostačující nebyla. Žalobce odkázal na poslední vyjádření zmocněnkyně ze dne 21. 5. 2023. Posudek se kupříkladu vůbec nevyjadřuje k námitkám zmocněnkyně z vyjádření ze dne 3. 5. 2023 a dále k některým skutečnostem obsaženým v nových lékařských zprávách MUDr. M. R. a MUDr. S. S.. PK MPSV se dostatečně nevyjádřila k postižení horních končetin, k nemožnosti používat facilitátory, odmítá vzít v potaz běžný terén žalobce, nebere v úvahu význam stravování v obvyklém denním režimu a pitný režim.
32. Posudky dále opakovaně zlehčují mentální postižení žalobce: nestačí jen zařadit jednotlivá bodová hodnocení na jejich škálu (srov. např. informace o IQ či MMSE), ale je zapotřebí je vnímat ve vzájemné souvislosti. Žalobce krom mentální retardace trpí také atypickým autismem. MUDr. J. L. proto ve svém znaleckém posudku uvádí „*defekt poznávacích funkcí mírného až středně těžkého stupně*“. Také MUDr. Š. H. v lékařské zprávě ze dne 9. 3. 2022 píše o „*lehké až středně těžké mentální retardaci*“. Posudky se rovněž nikdy nevyjádřily k námitce, že „*kombinace autismu s defektem mentálních schopností vždy zvládání ŽŽP významně zhoršuje*“, jak se uvádí již v několikrát zmiňované Instrukci. Posudky nikde neberou v potaz komplexní důsledky a souvislosti mentálního a fyzického postižení žalobce a zejména pak ani uvedené komplexní důsledky a souvislosti kombinace autismu s defektem mentálních schopností. V případě žalobce se přitom jedná o kombinaci stavu po dětské mozkové obrně, mentální retardace a atypického autismu.
33. K potřebě komunikace ze sociálního šetření dne 22. 11. 2022 vyplynulo, že žalobce „*sám se zvládne akorát podepsat, kratší text nedokáže napsat, musí mu pomoci druhá osoba*“. Tyto nové skutečnosti potvrdil rovněž MUDr. S. S. Mimo již opakovaný stav horních končetin lékař také uvedl, že „*jeho písmo je velmi dysartrické [...], nedokáže se písemně na nic s nikým domluvit, vyřídit si něco*“. Není tedy pravda, že „*je schopen chápat obsah přijímaných a sdělovaných zpráv*“, jak uvádí žalovaný. Záznam ze sociálního šetření dezinterpretuje žalobcovu schopnost používat počítač. Žalobce není schopen „*hledat si, co potřebuje*“, ale nechá si od bratra otevřít stránku s písničkami. Žalobce též namítá dezinterpretaci závěrů znalce MUDr. J. L. ohledně verbální komunikace.
34. K potřebě stravování žalobce uvedl, že napadené rozhodnutí se nesprávně vypořádalo s námitkou, že žalobce nezvládne aspekty potřeby uvedené v písm. d) bodech 1, 2 a 6 přílohy č. 1 k prováděcí vyhlášce, tedy „*vybrat si ke konzumaci hotový nápoj a potraviny*“, „*nalít nápoj*“ a „*konzumovat stravu v obvyklém denním režimu*“, což vyplynulo mj. ze sociálního šetření. Co se týče schopnosti vybrat si ke konzumaci hotový nápoj a potraviny, záznam ze sociálního šetření poněkud eufemisticky uvádí, že žalobce si vybrat „*potraviny a nápoje zvládá omezeně*“. To podporuje i lékařská zpráva MUDr. S. S. V již zmiňované Instrukci se uvádí: „*Stravování v obvyklém denním režimu stejně jako pitný režim jsou důležitými skutečnostmi ve vztahu k potřebám dětí a osob s mentálním postižením nebo demencí, které nemají dostatečný náhled na stravovací a pitný režim a potřebu jeho dodržování*“ [část D, písm. d)]. Přesto se tomuto aspektu schopnosti stravování nevěnovalo ani nově provedené sociální šetření.

35. Žalobce dále s odkazem na znění přílohy č. 1 k prováděcí vyhlášce rozporoval závěry žalovaného o tom, že jeho neschopnost konzumovat stravu v obvyklém denním režimu přitom byla zohledněna v osobních aktivitách či orientaci. Rozporovaná aktivita zahrnuje nejen to, že se bude žalobce orientovat v čase, ale že z toho pro své jednání vyvodí také aktivní důsledky, že na základě této orientace sám od sebe něco vykoná (napije se, nají se). Osobní aktivity také zahrnují aktivity jiného druhu, opět nejde o duplicitu. Je zřejmé, že aktivitami v potřebě osobní aktivity se myslí sociální kontakt s druhými lidmi, návštěva školy, koníčky. V případě žalobce sem nepochybně spadá schopnost naplánovat si účast v odlehčovacích službách, procházku po vesnici či např. návštěvu Dětského dne ve Slavkovicích. Pod „denní program“ však rozhodně nelze zahrnout nezbytný stravovací a pitný režim a potřebu jeho dodržování.
36. Žalovanému se rovněž nepodařilo doložit, že by měl žalobce přiměřené mentální kompetence k tomu, aby si uměl vybrat hotový nápoj či potraviny. Vzhledem k výše uvedeným funkčním poruchám horních končetin a jejich kombinaci s psychomotorickou a mentální retardací není zřejmé, na jakém základě by si podle žalovaného měl zvládnout nalít nápoj. V dřívějších vyjádřeních přitom zmocněnkyně poukazovala na to, že analogie se schopností psát není vhodná, protože nalévání nápoje předpokládá jiný typ koordinace rukou.
37. Ze všech shora uvedených důvodů žalobce navrhl, aby bylo napadené rozhodnutí včetně prvostupňového rozhodnutí zrušeno a věc byla vrácena žalovanému k dalšímu řízení.

IV. Vyjádření žalovaného a replika žalobce

38. Ve svém **vyjádření** ze dne 5. 9. 2023 žalovaný uvedl, že vyhověl požadavkům krajského soudu obsaženým ve zrušujícím rozsudku v plném rozsahu. Ohledně jednotlivých žalobních námitek odkázal na argumentaci obsaženou v napadeném rozhodnutí. Posudky PK MPSV jsou podle jeho názoru úplné a přesvědčivé. Žaloba tedy není důvodná, a proto žalovaný navrhl její zamítnutí.
39. V **replice** ze dne 24. 11. 2021 žalobce uvedl, že krajský soud nemohl shledat posouzení zvládání výkonu fyziologické potřeby jako dostatečné, jak tvrdí žalovaný, neboť v té době byl výkon fyziologické potřeby (již plnoletému) žalobci uznán jako nezvládaný a žalobce k němu nevztahoval žádnou námitku. Konstatování žalovaného ohledně změny v uznaných základních životních potřebách v souvislosti s přechodem žalobce do zletilosti je zavádějící, neboť nereflektuje přesuny nezvládaných základních životních potřeb. Žalovaný dále zamlčel, že minimálně posudek PK MPSV ze dne 10. 2. 2023 byl nedostatečný a že to byl také důvod, proč žalovaný vyzval PK MPSV, aby posudek doplnila. Uvádět ho tedy v této souvislosti jako argument je rovněž zavádějící.
40. Žalobce znovu namítl, že není schopen užívat facilitátory, což žalovaný zcela v rozporu s lékařskou zprávou MUDr. S. tvrdí. Dále žalovanému vytýká nadbytečné opakování některých tvrzení. Žalovaný zlehčuje fyzické postižení žalobce a nevyrovnává se s tím, že žalobce není schopen využívat facilitátory a bydlí v prudkém kopci. Tyto skutečnosti nedává do souvislostí. Žalovaný se nevyrovnává s faktem, že žalobce není schopen nastoupit do bariérového autobusu, protože toho není schopen fyzicky a nadto není schopen použít madla. Žalovaný nebere v potaz komplexní důsledky jeho fyzického a mentálního postižení. Žalovaný se nevyrovnává ani s tím, že kombinace autismu s defektem mentálních schopností vždy zvládání základní životní potřeby významně zhoršuje.

41. Žalovaný se s metodikou posuzování nevyrovnává ani v otázce zvládnání potřeby stravování. Nezohledňuje, že stravování v obvyklém denním režimu stejně jako pitný režim jsou důležitými skutečnostmi ve vztahu k potřebám dětí a osob s mentálním postižením nebo demencí, které nemají dostatečný náhled na stravovací a pitný režim a potřebu jeho dodržování. Žalovaný (podobně jako posudky PK MPSV) svévolně přesouvá aspekty nezvládaných potřeb od jedné potřeby ke druhé, a tím svévolně snižuje počet nezvládaných potřeb.
42. V závěru žalobce poukázal na to, že svízelnou situaci v důsledku péče o postiženého syna (žalobce) si rodina Ch. nezpůsobila vlastním přičiněním. Rozhodně nebylo jejím životním cílem pobírat dávky. Žalobce setrval na svém žalobním návrhu a souhlasil s rozhodnutím ve věci bez nařízení jednání.

V. Posouzení věci krajským soudem

43. Žaloba byla podána včas (§ 72 odst. 1 s. ř. s.) a osobou k tomu oprávněnou (§ 65 odst. 1 s. ř. s.). Žaloba je přípustná (zejména § 65, § 68 a § 70 s. ř. s.).
44. Ze **správního spisu** prvostupňového orgánu a žalovaného krajský soud zjistil následující skutečnosti. Žalobce byl původně uznán závislým na péči jiné osoby ve III. stupni závislosti ode dne 8. 12. 2017. Dne 28. 12. 2020 bylo žalobci doručeno oznámení o zahájení řízení ve věci opětovného posouzení nároku na příspěvek na péči, a to z důvodu skončení platnosti lékařského posudku ke dni 22. 12. 2020. Sociální šetření v tomto prvostupňovém řízení bylo provedeno formou dotazníku, který byl vyplněn pečující osobou (zástupkyní žalobce). Ke schopnosti mobility zejména uvedla, že žalobce chodí v domácím prostředí pomalu, má strach z pádu na zem. Ve venkovním prostředí potřebuje pomoc jiné osoby, má strach z nerovného terénu a kluzkého povrchu. Nosí ortopedickou obuv. Po schodech chodí pouze s pomocí druhé osoby, bojí se pádu. Jezdí autobusem, ale s pomocí jiné osoby (problém se schody). Ke schopnosti orientace se v dotazníku uvádí, že v neznámém prostředí není schopen jít jinam, než je požadováno. Jinak špatně vidí (astigmatismus). Ke schopnosti komunikace uvedla, že žalobce rozumí mluvenému i psanému sdělení s omezením, obtížně chápe. Je mentálně postižený (atypický autismus). Ohledně schopnosti stravování má hlavní deficit v přípravě stravy (nezvládá ji), ale umí si nalít nápoj a používat příbor.
45. Podle posudku lékaře OSSZ Žďár nad Sázavou ze dne 3. 3. 2021 byla konstatována následující zdravotní postižení: psychomotorická retardace lehká, IQ 58 bodů, autistické projevy u předčasně narozeného dítěte s hypoxií a vrozenou infekcí, diskrétní dětská mozková obrna s frustní spastickou diparézou, astigmatismus a vysoká klenba nohou (pes cavus). Žalobce potřebuje pomoc (resp. nezvládá) šest základních životních potřeb (oblékání a obouvání, tělesná hygiena, výkon fyziologické potřeby, péče o zdraví, osobní aktivity, péče o domácnost), a je tedy závislým pouze ve II. stupni závislosti. Žalobce se k posudku nijak nevyjádřil. Poté bylo vydáno prvostupňové rozhodnutí.
46. K odvolání žalobce ze dne 12. 4. 2021 žalovaný vyžádal posudek PK MPSV, pracoviště v Brně, která vypracovala posudek ze dne 25. 5. 2021 (dále jen „prvotní posudek“). Z tohoto posudku vyplývá, že PK MPSV zasedala ve složení předsedkyně komise a lékaře z oboru neurologie. Žalobce ani pečující osoba nebyli jednání komise přítomni. PK MPSV v posudkovém hodnocení uvedla k jednotlivým sporným základním životním potřebám následující. Co se týká *mobility*, žalobce je schopen ji samostatně zvládnout, disponuje dostatečnou svalovou silou k přemístění a má přiměřené duševní

kompetence pro samostatné přesuny k jednotlivým činnostem v přirozeném prostředí. Není aktuálně dokladováno přítomné těžké funkční postižení horních ani dolních končetin, pro které by mohla být pomoc v rámci platné legislativy uznána. Stran základní životní potřeby *komunikace* je uvedeno, že žalobce komunikuje ve svém tempu, orientuje se ve svém přirozeném prostředí samostatně. Není přítomna těžká řečová porucha, domluví se s mírnou řečovou poruchou verbálně. Má přiměřené kompetence ke zvládnutí této potřeby s tím, že ohledně návštěv veřejných míst (úřadů, lékařů) je pomoc ve styku se společenským prostředím obsažena v základní životní potřebě osobní aktivity. Ohledně *stravování* je žalobce schopen samostatně konzumovat potraviny i hotový nápoj, není znám medicínský důvod pro nezvládnutí této základní životní potřeby. Horní končetiny zvládají čitelné psaní a není narušeno samoživení. Není dokladováno dietní omezení. Je nutné pouze režimové zajištění dne, přičemž tato pomoc je uznána v osobních aktivitách. Pomoc při vaření stravy a obstarání běžného nákupu je zohledněna v uznané základní životní potřebě – péči o domácnost. PK MPSV uzavřela, že žalobce je osobou závislou na pomoci jiné osoby ve stupni II., tzn. středně těžká závislost, přičemž tento stav trval k datu 23. 12. 2020 i ke dni 25. 3. 2021. Následně vydal žalovaný prvotní zamítavé rozhodnutí o odvolání, které bylo v soudním řízení zrušeno zrušujícím rozsudkem krajského soudu.

47. V dalším řízení vedeném po zrušení prvotního rozhodnutí o odvolání žalovaný nejprve provedl sociální šetření v místě bydliště žalobce, a to dne 22. 11. 2022. Ze záznamu o tomto šetření vyplývá, že ohledně potřeby mobility žalobce nezvládne sám jít po schodech, bez pomoci nevyjde ven (obavy), venku chodí pouze s doprovodem a do autobusu musí nastupovat s pomocí druhé osoby. K výkonu fyziologické potřeby se uvádí, že očistu po velké potřebě samostatně neprovede. Ke komunikaci se uvádí, že rozumí mluvenému slovu i psanému textu, ale pokyny je třeba vícekrát opakovat. Kratší zprávu nenapíše, telefon nemá, počítač mu musí přichystat bratr. Ke stravování se uvádí, že se žalobce nají lžící, teplý nápoj a teplé jídlo si nepřipraví, nápoj si nenalije, stravování nezajistí, nezvládá obsluhu domácích spotřebičů.
48. Dále žalovaný nechal postupně vypracovat další čtyři posudky, které jsou ve vztahu k prvotnímu posudku doplňující. Ke každému z těchto posudků žalobce podal své vyjádření, v němž opakoval svůj nesouhlas s hodnocením zvládaných základních životních potřeb (mobilita, komunikace, stravování a výkon fyziologické potřeby).
49. V posudku ze dne 8. 12. 2022 PK MPSV jednala za přítomnosti žalobce, který byl přísedícím psychiatrem vyšetřen. PK MPSV dospěla k závěru, že žalobce nezvládá 6 základních životních potřeb – II. stupeň závislosti (na několika místech je v posudku zjevně mylně uvedeno, že žalobce nezvládá pouze 5 základních životních potřeb). Nedošlo k uznání mobility, stravování, komunikace a výkonu fyziologické potřeby. PK MPSV k výkonu fyziologické potřeby uvedla, že ačkoliv tato potřeba byla uznána v posudku ze dne 25. 5. 2021, stalo se tak „vstřícně“. Nově PK MPSV považuje toto uznání za nadhodnocené a neuznává ho, neboť psychické postižení dovoluje zvládnutí očisty po velké potřebě. Posouzení provedené v dětském věku bylo velmi vstřícné až nadhodnocené. I mentální funkce dovolují zvládání základních hygienických návyků.
50. Další doplnění posudku PK MPSV vypracovala dne 10. 2. 2023, a to bez účasti žalobce. Stručně hodnotila nově dodaný neurologický nález MUDr. S. ze dne 5. 5. 2022 a MUDr. H. (psychiatrie) ze dne 9. 3. 2022, které podle jejího názoru nepřinášejí nové posudkově významné skutečnosti. PK MPSV potvrdila své předchozí závěry. V dalším

doplnění posudku ze dne 5. 4. 2023 vypracovaném bez účasti žalobce PK MPSV opětovně nově hodnotila namítané základní životní potřeby. K mobilitě uvedla, že při vyšetření při posudkovém jednání dne 8. 12. 2022 byl žalobce schopen samostatné stabilní chůze bez opory po místnosti a chodbě. Dohled a dopomoc pro strach na schodech nejsou pro mobilitu posudkově rozhodné. PK MPSV připomněla, že podle sociálního šetření ze dne 5. 1. 2021 žalobce rád chodí na vycházky po vesnici bez doprovodu. Ohledně základní životní potřeby stravování podle PK MPSV chybí medicínský důvod k jejímu nezvládnutí, a to jak z motorického, tak z mentálního hlediska. Pokud jde o schopnost konzumace stravy v obvyklé době, je zohledněna v základní životní potřebě orientace (orientace časem), v případě pomoci při vaření stravy jde o péči o domácnost. Stran výkonu fyziologické potřeby se pouze opakují závěry posudku ze dne 8. 12. 2022.

51. V posledním doplnění posudku ze dne 11. 5. 2023 vypracovaném bez účasti žalobce PK MPSV hodnotí nález MUDr. S. ze dne 18. 4. 2023 (neurolog) a ortopedické vyšetření MUDr. R. Tento doplňující posudek odkazuje na závěry předchozích posudků s tím, že medicínský korelát k nezvládnutí namítaných základních životních potřeb chybí. Subjektivní sdělení pečující osoby při sociálním šetření není v korelaci se zjištěným zdravotním stavem. Následně bylo žalovanému doručeno další vyjádření zástupkyně žalobce ze dne 21. 5. 2023. V tomto vyjádření žalobce znovu rozporoval závěry posledního doplnění posudku. Zejména namítal, že posudek nebere v potaz komplexní důsledky a souvislosti jeho mentálního a fyzického postižení a především pak ani komplexní důsledky a souvislosti kombinace autismu s defektem mentálních schopností. K jednotlivým základním životním potřebám žalobce opětovně odkazoval zejména na neurologické nálezy MUDr. S. a nevypořádání dřívějších námitek obsažených v předchozích vyjádřeních. Nato již žalovaný vydal napadené rozhodnutí.
52. Žaloba je **důvodná**.
53. Platná právní úprava poskytování příspěvku na péči je obsažena v zákoně o sociálních službách a prováděcí vyhlášce. Východiskem je samotný pojem závislost (§ 8 zákona o sociálních službách), jehož význam je utvářen skrze konstrukci dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu. Ten pak ustanovení § 3 písm. c) zákona o sociálních službách definuje jako zdravotní stav, který dle poznatků lékařské vědy trvá nebo má trvat déle než 1 rok, a který omezuje funkční schopnosti nutné pro zvládání základních životních potřeb.
54. Aktuální právní úprava rozlišuje pro účely poskytování příspěvku na péči čtyři stupně závislosti, přičemž kritériem pro hodnocení míry závislosti oprávněné osoby na pomoci jiné osoby, a tedy i pro zařazení do jednotlivých kategorií, je posuzování zvládání deseti základních životních potřeb vymezených v § 9 odst. 1 zákona o sociálních službách. Jedná se o tyto potřeby: mobilita, orientace, komunikace, stravování, oblékání a obouvání, tělesná hygiena, výkon fyziologické potřeby, péče o zdraví, osobní aktivity a péče o domácnost. U osob do 18 let věku pak podle § 9 odst. 3 zákona o sociálních službách platí, že se schopnost zvládat základní životní potřebu péče o domácnost nehodnotí.
55. Dle § 1 odst. 4 prováděcí vyhlášky platí: „*Za neschopnost zvládání základní životní potřeby se považuje stav, kdy porucha funkčních schopností dosahuje úrovně úplné poruchy nebo poruchy těžké, kdy i přes využívání zachovaných potenciálů a kompetencí fyzické osoby*

a využívání běžně dostupných pomůcek, prostředků, předmětů denní potřeby nebo vybavení domácnosti, veřejných prostor nebo s využitím zdravotnického prostředku nelze zvládnout životní potřebu v přijatelném standardu. Za neschopnost zvládnutí základní životní potřeby se považuje rovněž stav, kdy režim nařízený odborným lékařem poskytujícím specializované zdravotnické služby neumožňuje provádění základní životní potřeby v přijatelném standardu. Přijatelným standardem se rozumí zvládnutí základní životní potřeby v kvalitě a způsobem, který je běžný a obvyklý, a který umožňuje, aby tato potřeba byla zvládnuta bez každodenní pomoci jiné osoby.“

56. Bližší vymezení životních potřeb rozhodných pro stanovení stupně závislosti na pomoci jiných osob lze nalézt v příloze č. 1 k prováděcí vyhlášce. Podle § 2a citované vyhlášky přitom platí, že k tomu, aby bylo možno učinit závěr, že posuzovaná osoba je při zajištění některé z životních potřeb závislá na pomoci jiné fyzické osoby, postačí, pokud posuzovaná osoba nezvládá být jen jedinou z aktivit vyjmenovaných v příloze k prováděcí vyhlášce.
57. Správní řízení ve věci přiznání příspěvku na péči se pak vyznačuje tím, že rozhodující důkaz zde představuje odborný posudek zdravotního stavu a závislosti žadatele na pomoci jiné osoby. Povahou takového posudku, jakož i na něj kladenými požadavky, se přitom opakovaně ve své judikatuře zabýval Nejvyšší správní soud, který dovodil, že se jedná sice o tzv. povinný důkaz, nicméně nikoliv o závazné stanovisko či závazný podklad rozhodnutí. Posudek proto podléhá hodnocení správního orgánu, jeho správnost není nikterak presumována. Ačkoliv odborné lékařské závěry posudku nepodléhají hodnocení správních orgánů, neboť tyto k tomu nemají odborné lékařské znalosti, nezbavuje je to povinnosti hodnotit provedené důkazy ve správním řízení, a tudíž i správnost posudku z hlediska jeho úplnosti a přesvědčivosti (viz např. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 10. 2009, č. j. 3 Ads 48/2009-104, či ze dne 18. 3. 2010, č. j. 6 Ads 143/2009-50; rozhodnutí jsou dostupná na www.nssoud.cz).
58. Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 4. 2014, č. j. 3 Ads 50/2013-32, přitom platí, že pokud z podkladů lékařského posudku vyplývá, že posuzovaná osoba některou z aktivit nutných pro celkové zvládnutí určité životní potřeby sama a bez pomoci jiné osoby nezvládá, a příslušné orgány lékařské posudkové služby přesto takovou základní životní potřebu považují za zvládanou, je jejich povinností tento závěr dostatečně a přesvědčivě odůvodnit. Současně podle konstantně zastávaného názoru Nejvyššího správního soudu musí posouzení stupně závislosti osoby pro účely rozhodování o příspěvku na péči v řízení v I. stupni i v řízení odvolacím vycházet z hodnocení všech podkladů uvedených v § 25 odst. 3 zákona o sociálních službách (viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 4. 2014, č. j. 3 Ads 63/2013-46).
59. Krajský soud dále uvádí, že podle jeho názoru lze za relevantní vodítko pro přezkum těchto otázek považovat i žalobcem poukazovanou Instrukci náměstkyně pro řízení sekce sociálně pojistných systémů č. 15/2016 MPSV, účinnou od 1. 9. 2016, jejímž obsahem je metodika posuzování zdravotního stavu právě pro účely zákona o sociálních službách (Posuzování stupně závislosti pro účely příspěvku na péči) (dále též „Instrukce“). Tato (zveřejněná) metodika je určena pro posudkové komise MPSV a lékařskou posudkovou službu žalovaného. Je tak na místě předpokládat, že posouzení závislosti pro účely příspěvku na péči by mělo být s touto metodikou v souladu (viz k tomu rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 25. 4. 2023, č. j. 34 A 21/2022-55). Existence této metodiky není mezi účastníky sporná. Žalovaný se měl možnost

k tvrzením opírajícím se o tuto metodiku („Instrukci“) podrobně vyjádřit, ale neučinil tak. Krajský soud proto přihlédl v přiměřeném rozsahu při hodnocení zjištění skutkového stavu věci prostřednictvím posudků PK MPSV k tomu, zda hodnocení jednotlivých základních životních potřeb odpovídá této metodice, která by měla reprezentovat ustálenou posudkovou správní praxi při posuzování otázky závislosti na péči.

60. Následující část odůvodnění krajský soud rozčlenil dle namítaných základních životních potřeb pro větší přehlednost textu rozsudku.

Základní životní potřeba mobility

61. Žalobce v průběhu celého správního řízení konzistentně tvrdil, že základní životní potřebu mobility nezvládá proto, že nemůže sám bez doprovodu chodit ven a nastupovat do bariérových dopravních prostředků. K tomu se váží i body 53 a 54 odůvodnění zrušujícího rozsudku, jímž krajský soud zavázal žalovaného, aby jeho podkladové posudky PK MPSV vyhodnotily znalecký posudek MUDr. J. L. a přesvědčivě závěr o zvládnutí této základní životní potřeby odůvodnily.
62. Krajský soud má za to, že stran této základní životní potřeby jsou posudky PK MPSV dostatečně přesvědčivé. Nejen že hodnotily znalecký posudek MUDr. J. L., ale vycházely též z provedeného vyšetření při posudkovém jednání PK MPSV dne 8. 12. 2022 a následně předložené lékařské zprávy z neurologie (MUDr. S.). Je samozřejmé, že toto vyšetření nemůže přímo „ověřit“ pohybové schopnosti žalobce v různých typech terénu (chodba, schody, či venkovní prostředí), což se ovšem obvykle nezkoumá detailně ani při sociálním šetření. Jde tu o to vyhodnotit kauzální nexus mezi prokázaným zdravotním stavem žalobce a jeho dochovanými pohybovými schopnostmi s přihlédnutím ke zjištěním plynoucím ze sociálního šetření a dalších indicií. Krajský soud má za to, že závěry PK MPSV jsou v tomto ohledu opodstatněné. Ze samotného faktu, že žalobce trpí „obavami“ z chůze venku (viz záznam o sociálním šetření ze dne 22. 11. 2022) nelze dovodit, že tuto aktivitu nezvládá (shodně též závěry znaleckého vyšetření MUDr. L. ve znaleckém posudku ze dne 22. 6. 2021). Stejně tak ze skutečnosti, že žalobce nemůže sám cestovat bariérovým dopravním prostředkem, nelze dovozovat, že z pohybového hlediska nevyjde schody.
63. Konečně ani obšírně prokazovaná skutečnost, že žalobce bydlí v kopcovitém terénu, nemůže od základu měnit posouzení jeho pohybových schopností. Je sice pravdou, že právní úprava počítá s hodnocením této schopnosti v přirozeném prostředí posuzované osoby, ale zohlednění tohoto kritéria nemůže vést k tomu, že by určitá osoba byla hodnocena na jednom místě jako mobilní, a na jiném místě jako imobilní. Závěr o zvládání či nezvládání mobility tedy musí reflektovat převažující schopnost či neschopnost osoby pohybovat se v prostoru.
64. Je pravdou, že v tomto ohledu je zapotřebí hodnotit souvislosti a provázanost se základní životní potřebou orientace, která žalobci uznána byla (a to oproti prvotnímu posudku ze dne 25. 5. 2021). Tak stanoví i zmiňovaná Instrukce MPSV [viz k tomu čl. 6 písm. A bod a) této metodiky] a tento pohled byl v obecné rovině (nikoliv přímo ve vztahu k mobilitě a orientaci) aprobován i judikaturou Nejvyššího správního soudu (viz k tomu rozsudek ze dne 30. 6. 2014, č. j. 4 Ads 75/2014-20). Krajský soud v této otázce souhlasí se žalovaným v tom, že jsou-li primární či dominantní causou (důvodem) nedostatečného zvládnutí chůze po schodech a nástupu do bariérového dopravního

prostředku obavy z pádu, a nikoliv fyzická nedostatečnost končetin, lze tuto skutečnost hodnotit spíše jako nedostatek orientační schopnosti. V takovém případě by současné zhodnocení v rámci základní životní potřeby mobility bylo duplicitní.

65. Jelikož základní životní potřeba orientace byla v dalším řízení na základě posudku ze dne 8. 12. 2022 uznána jako nezvládaná, má krajský soud za to, že jeho závazný právní názor obsažený ve zrušujícím rozsudku byl dostatečně zohledněn a promítnut do hodnocení skutkového stavu. Námitky žalobce k této základní potřebě tedy již soud nepovažuje za důvodné.

Základní životní potřeba výkonu fyziologické potřeby

66. Ohledně této základní životní potřeby se krajský soud ve zrušujícím rozsudku nijak nevyjádřil, protože prvotní rozhodnutí o odvolání bylo založeno na tom, že ji žalobce nezvládá, a to ve shodě s posudkem OSSZ Žďár nad Sázavou. PK MPSV však dospěla již ve svém posudku ze dne 8. 12. 2022 k odlišnému závěru, že jde o posudkové nadhodnocení, které odůvodnila příliš vstřícným hodnocením. Podle jejího názoru (který zopakovala ve všech dalších doplněních posudku) neexistuje medicínský korelát pro nezvládnání této základní životní potřeby.
67. Spor je v podstatě o jedinou dílčí aktivitu této základní životní potřeby, a tou je provádění očisty po vyprázdnění. Podle PK MPSV není v klinickém obrazu žalobce žádný důvod, proč by neměl očistu zvládnout sám bez pomoci v přijatelném standardu.
68. Krajský soud k tomu uvádí, že posudkové nadhodnocení může být důvodem pro následné odlišné posudkové hodnocení, ovšem musí být řádně a přesvědčivě odůvodněno, obzvláště tehdy, jde-li o stejný posudkový orgán (viz k tomu rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 7. 2003, č. j. 4 Ads 19/2003-48). V předmětné věci se závěry PK MPSV neopírají o odlišné lékařské zprávy (lékařské zprávy z neurologie potvrzují, že žalobce není schopen sám očistu na WC provádět). Jde tedy pouze o změnu posudkové optiky, v tomto případě v neprospěch žalobce. PK MPSV bazíruje na tom, že žalobce má zachovaný úchop, takže by měl tuto schopnost zvládnout – i přes doloženou poruchu jemné motoriky a neobratnost. V posledním posudku se pak objevuje podpůrný argument, že jde spíše o otázku celkové tělesné hygieny, kterou PK MPSV uznává jako nezvládanou.
69. Krajský soud na tomto místě uvádí, že posouzení této základní životní potřeby je hraniční, neboť ve zdravotním stavu žalobce jsou prokazatelně i fyzické poruchy, které v souvislosti s jeho atypickým autismem a mentální retardací lehkého (až středně těžkého - sic!) stupně mohou vyvolat reálný problém při zvládnutí očisty. To koneckonců uvádí i zmiňovaná Instrukce MPSV. Tuto situaci asi nemůže řešit použití hygienických ubrousků, pokud žalobce nemá dostatečně funkční jemnou motoriku horních končetin a rozumovou úvahu na to, aby je efektivně použil, každopádně asi obtížně bez pomoci pečující osoby. Velmi pravděpodobně nelze uvažovat o přijatelném standardu komplexního zvládnutí této základní životní potřeby. Konečně, krajský soud nesouhlasí s názorem, že by ve vztahu ke specifické očistě po užití toalety bylo možno uplatnit princip zákazu duplicitního hodnocení nezvládnutí určité činnosti. Tomu nenasvědčuje ani metodika obsažená v Instrukci MPSV (viz k tomu čl. 6 písm. G). K tomu je též možno odkázat na závěry Nejvyššího správního soudu v rozsudku ze dne 2. 4. 2014, č. j. 3 Ads 50/2013-36).

70. Změna názoru PK MPSV ve vztahu k základní životní potřebě výkonu fyziologické potřeby není zdůvodněna žádnými věcnými důvody, a tudíž není předvídatelná. V této otázce měl tedy žalovaný provést další dokazování, a to nejlépe srovnávacím posudkem jiné posudkové komise, neboť žalobce neuznání této základní životní potřeby v odvolacím řízení opakovaně zpochybnil. Krajský soud podotýká, že sama PK MPSV tento postup v posledním doplnění posudku žalovanému doporučila.

Základní životní potřeba stravování

71. V případě neuznání základní životní potřeby stravování jde o setrvalý názor PK MPSV, který vychází již z prvotního posudku ze dne 25. 5. 2021, kde je uvedeno, že *horní končetiny zvládají čitelné psaní a není narušeno samoživení, není dokladováno dietní omezení. Je nutné pouze režimové zajištění dne, přičemž tato dopomoc je uznána v osobních aktivitách*. V dalších doplňujících posudcích komise také uvedla, že otázka konzumace stravy v obvyklé době je zohledněna v základní životní potřebě orientace (orientace časem), v případě pomoci při vaření stravy pak jde o péči o domácnost.
72. Podle přílohy č. 1 k prováděcí vyhlášce patří k dílčím aktivitám formujícím základní životní potřebu stravování mj. schopnost *vybrat si ke konzumaci hotový nápoj a potraviny a nalít nápoj*. Tyto aktivity dle sdělení pečující osoby i podle záznamu ze sociálního šetření a lékařských zpráv žalobce sám neovládá.
73. Krajský soud má za to, že i v tomto případě je na místě zohlednit citlivěji kombinaci poruch žalobce (atypický autismus a lehkou až středně těžkou mentální retardaci), a to zejména ve vztahu k režimování stravy. Soud se neztotožňuje s názorem žalovaného opřeným o závěry PK MPSV, že lze tuto aktivitu hodnotit v osobních aktivitách. To je v rozporu se smyslem a účelem úpravy této aktivity jako dílčí složky základní životní potřeby stravování. Navíc posudková úvaha, že horní končetiny zvládají *čitelné psaní*, je evidentně mimoběžná se smyslem a účelem pohybu horních končetin při zkoumané aktivitě. Podle názoru soudu je tedy tato implikace zavádějící, neboť pohyb horních končetin potřebný k psaní (ruka položená na podložce) a nalévání nápojů, příp. porcování stravy (které žalobce zvládá pouze lžící), je zcela odlišný i okem informovaného laika.
74. Lze poukázat i na znění Instrukce MPSV [čl. 6 písm. D bod d)], kde se uvádí následující: *„Stravování v obvyklém denním režimu stejně jako pitný režim jsou důležitými skutečnostmi ve vztahu k potřebám dětí a osob s mentálním postižením nebo demencí, které nemají dostatečný náhled na stravovací a pitný režim a potřebu jeho dodržování.“* Názor PK MPSV je podle mínění soudu v příkrém rozporu s uvedenou direktivou a v tomto směru je třeba žalobci dát za pravdu. Navíc, mentální postižení žalobce je přítomno v kombinaci s autismem, a ještě navíc jsou dány neurologické poruchy horních končetin žalobce. Úchop sice zachován je, ovšem kombinace uvedených faktorů opět velmi problematizuje představu zvládnutí všech aktivit stravování v přijatelném standardu.
75. I ve vztahu k hodnocení této základní životní potřeby tedy měl žalovaný provést další dokazování, a to nejlépe srovnávacím posudkem jiné posudkové komise. Vyloučeno není ani dokazování znaleckým posudkem – znalce z oboru zdravotnictví, specializace posudkové lékařství, který by mohl žalobce vyšetřit v jeho přirozeném prostředí a vidět ho při konzumaci nápojů a pokrmů (k tomu evidentně nedošlo ani při sociálním šetření pracovníků žalovaného). Krajský soud tedy shledal námitky žalobce ve vztahu k hodnocení stravování jako důvodné.

Základní životní potřeba komunikace

76. Ohledně základní životní potřeby komunikace PK MPSV držela názor, že žalobce se verbálně dorozumí bez větších obtíží a písemně je schopen komunikovat v kratších zprávách. Žalobce komunikuje ve svém tempu, orientuje se ve svém přirozeném prostředí samostatně. Není přítomna těžká řečová porucha, domluví se s mírnou řečovou poruchou verbálně. Má přiměřené kompetence ke zvládnutí této potřeby s tím, že ohledně návštěv veřejných míst (úřadů, lékařů) je pomoc ve styku se společenským prostředím obsažena v základní životní potřebě osobní aktivity.
77. V čl. 6 písm. C bod d) Instrukce MPSV se uvádí, že k neschopnosti komunikace dále *mohou vést závažné duševní a mentální poruchy*, jako např. středně těžká, těžká a hluboká mentální retardace nebo demence, případně jiná *těžká* psychická postižení.
78. Z posudků PK MPSV konkrétně vyplývá, že jejich závěry jsou v souladu s tím, co vyplývá ze znaleckého posudku MUDr. J. L. i ze sociálního šetření.
79. Pokud sociální šetření uvádí, že žalobce „*nemá telefon*“, nelze z toho jednoznačně dovozovat, že by jej nebyl schopen užít. Stejně tak je třeba hodnotit i zmínku v sociálním šetření, že nenapíše krátkou zprávu, která je v rozporu s poznatkem znalce, že žalobce svede „*dětsky psát*“ (str. 10 znaleckého posudku). Na své úrovni tedy žalobce písemně v malém rozsahu komunikovat zvládne, nicméně jde o písmo dysartrické. Schopnost užívat počítač není ve výčtu rozhodných aktivit komunikace přímo uvedena. Z kontextu je patrné, že žalobce počítač jako komunikační prostředek neužívá, nicméně není ani jasně na bázi přiměřené pravděpodobnosti prokázáno, že by toho nebyl schopen (např. videohovor).
80. I zde je tedy ve výsledku hodnocení základní životní potřeby komunikace hraniční. Krajský soud tu však respektuje názor PK MPSV založený na vlastním vyšetření žalobce přísedícím psychiatrem při posudkovém jednání dne 8. 12. 2022. Základní životní potřeba komunikace se ze všech podkladů, které měl žalovaný k dispozici, jeví spíše jako zvládaná ještě v přijatelném standardu než nezvládaná. Námitky žalobce v tomto směru tedy krajský soud nepovažuje za důvodné.

VI. Závěr a náhrada nákladů řízení

81. Z uvedeného podrobného odůvodnění vyplývá, že krajský soud shledal jako nedostatečně zjištěné závěry žalovaného ve vztahu ke dvěma základním životním potřebám (výkon fyziologické potřeby a stravování). Jestliže byl žalobce doposud uznán jako osoba závislá nezvládající šest základních životních potřeb, pak by eventuelní uznání těchto dvou vedlo ke zvýšení stupně závislosti žalobce na péči. Přes zjevnou snahu žalovaného se tedy nepodařilo dosud skutkový stav ohledně těchto dvou základních životních potřeb zjistit náležitě a řádně.
82. S ohledem na shora uvedené důvody shledal krajský soud žalobu důvodnou, a proto zrušil napadené rozhodnutí a vrátil věc žalovanému k dalšímu řízení (§ 78 odst. 1 s. ř. s.). Právním názorem krajského soudu je v dalším řízení žalovaný vázán (§ 78 odst. 5 s. ř. s.). Jeho úkolem je ohledně uvedených dvou základních životních potřeb provést další dokazování, v němž se nabízí zpracování tzv. srovnávacího posudku jinou posudkovou komisí žalovaného. Pokud by ze srovnávacího posudku vyplynuly jiné skutkové závěry ohledně základní životní potřeby mobility a komunikace, než z předcházejících

posudků, není žalovaný stricto sensu vázán závěry tohoto rozsudku k hodnocení těchto základních životních potřeb v případě, bylo-li by pro žalobce příznivější.

83. O nákladech řízení bylo rozhodnuto ve smyslu § 60 odst. 1 s. ř. s., podle něhož nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. V řešené věci byl žalobce úspěšný, ale právo na náhradu nákladů řízení neuplatnil a tyto náklady nejsou zřejmé ani ze soudního spisu. Proto mu soud náhradu nákladů řízení nepřiznal (výrok II.).

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává přímo u Nejvyššího správního soudu. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

V Brně dne 21. května 2024

JUDr. Lukáš Hlouch, Ph.D. v. r.
samosoudce